

Sylwia Katarzyna Gierczak

Tytuł rozprawy doktorskiej: *Językowo-kulturowy obraz SZACUNKU we współczesnej polszczyźnie*

Streszczenie w języku polskim:

Celem rozprawy doktorskiej była próba rekonstrukcji językowo-kulturowego obrazu SZACUNKU we współczesnej polszczyźnie. Za cezurę współczesności przyjął rok 1989, tj. początek przełomu w życiu społecznym, gospodarczym, politycznym i kulturowym Polski.

Dysertacja wpisuje się w nurt badań nad językiem wartości, które na gruncie polskim zapoczątkowała Jadwiga Puzynina (w 1992 roku wydaniem książki pt. *Język wartości*) i które znalazły naukowe ujęcie w opracowywanym w ramach międzynarodowego konwersatorium EUROJOS *Leksykonie aksjologicznym Słowian i ich sąsiadów* (LASiS 1–5/2015–2019; red. całości Jerzy Bartmiński). W przygotowywanym przez badaczy z kręgu lubelskiej etnolingwistyki studium rekonstrukcji i porównaniu podlegają *koncepty kulturowe* – „pojęcia aksjologicznie nacechowane i wyposażone w swoiste kulturowo konotacje” (Bartmiński 2015a: 9).

Rekonstrukcja obrazu SZACUNKU utrwalonego w polszczyźnie jest o tyle istotna, że brakuje opracowań lingwistycznych na ten temat. Nie analizowano tego konceptu również w ramach konwersatorium EUROJOS (a także nie zaplanowano jego rekonstrukcji w najbliższej przyszłości).

W pracy nad zrekonstruowaniem językowo-kulturowego obrazu SZACUNKU przyjął zasady pozyskiwania i analizowania materiału językowego wypracowane na gruncie badań etnolingwistycznych, w nawiązaniu do założeń koncepcji językowego obrazu świata, podstaw kognitywizmu i w zgodzie z ujęciem panchronicznym. Za fundament dysertacji doktorskiej obrał koncepcję definicji kognitywnej w ujęciu Jerzego Bartmińskiego, której „celem jest nie opis «obiektywnego» znaczenia słów, lecz uchwycenie tego, jak mówiący rozumieją znaczenia słów” (Bartmiński 2015a: 11). Definicję z powodzeniem wykorzystano w *Słowniku stereotypów i symboli ludowych* (SSiSL 1996–obecnie) oraz w *Leksykonie aksjologicznym Słowian i ich sąsiadów* (LASiS 1–5/2015–2019). Uznałam ją za adekwatną do charakteru prowadzonych przeze mnie badań i w związku z tym, za autorami *Leksykonu...*, za podstawę materiałową niniejszej rozprawy przyjął dane trojkiego typu, które tworzą bazę S-A-T (system – ankieta – tekst).

Dane systemowe (S) pozyskałam ze słowników języka polskiego: etymologicznych, ogólnych, frazeologicznych, antonimów, synonimów i wyrazów bliskoznacznych, a ponadto (w celach porównawczych) ze słowników: polszczyzny gwarowej, regionalnej i odmian socjolektalnych, wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych, a także języka niemieckiego (etymologicznych i ogólnych).

Dane ankietowe (A) otrzymałam przy wykorzystaniu jako narzędzia pomocniczego schematu lubelskiej ankiety słownika aksjologicznego; adekwatnie do założeń autorów raportu *Język – wartości – polityka...* (JWP 2006) i *Leksykonu aksjologicznego Słowian i ich sąsiadów* badanie empiryczne

przeprowadziłam wśród 100 studentek i studentów pięciu lubelskich uczelni: Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Uniwersytetu Medycznego, Uniwersytetu Przyrodniczego i Politechniki Lubelskiej. Respondentom zadałam obligatoryjne w świetle ASA pytanie „Co – według Ciebie – stanowi o istocie prawdziwego szacunku?”, ale zestaw pytań poszerzyłam o 5 dodatkowych i *but test*.

Dane tekstowe (T) objęły poświadczenia paremiograficzne z *Nowej książki przysłów i wyrażeń przysłowiowych polskich* (NKPP), dane Narodowego Korpusu Języka Polskiego (NKJP) z lat 1989–2010 oraz materiały z prasy dobranej adekwatnie do reprezentatywnych opcji politycznych i światopoglądowych (wybór tekstów z: „Gazety Wyborczej”, „Gazety Polskiej”, „Gościa Niedzielnego” i „Tygodnika Powszechnego”).

Rozprawę doktorską podzieliłam na dwie części: teoretyczną i analityczną. Całość pracy wzbogaciłam o wykorzystany w niej materiał tekstowy, obudowałam bibliograficznym wykazem opracowań, spisem źródeł i rozwiązaniem zastosowanych skrótów.

8 V 2024R.
Sylvia Gierczak